

नाभानेदिष्ठो मानवः। विश्वे देवाः, १-६ अङ्गिरसो वा, ८-११ सावर्णेर्दानम्। जगती, ५, ८, ९ अनुष्टुप्, प्रगाथ-
- ६ बृहती, ७ सतोबृहती, १० गायत्री, ११ त्रिष्टुप्

ये यज्ञेन दक्षिणया समक्ता इन्द्रस्य सख्यममृतत्वमानश।

तेभ्यो भद्रमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः ॥ १०.०६२.०१

अङ्गिरसः- हे अङ्गनशीला उपासकाः। ये। यज्ञेन दक्षिणया- दानेन। समक्ताः- सङ्गताः। इन्द्रस्य-
परमेश्वरस्य। सख्यम्। अमृतत्वम्। आनश- व्याप्नुवन्ति। तेभ्यः- तादृशेभ्यः। वः- युष्मभ्यम्।
भद्रम्- मङ्गलम्। अस्तु- भवतु। सुमेधसः- हे शोभनबुद्धिसम्पन्नाः। मानवम्- जिज्ञासुं माम्। मन
ज्ञाने। प्रति गृष्णीत- स्वीकुरुत ॥१॥

य उदाजन्पितरौ गोमयं वस्वृतेनाभिन्दन्परिवत्सरे वलम्।

दीर्घायुत्वमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः ॥ १०.०६२.०२

अङ्गिरसः। गोमयम्- चिद्रश्मिमयीम्। वसु- सम्पदम्। ये। उदाजन्- उदगमयन्। परिवत्सरे-
उचितकाले। वलम्- आवरणम्। तेन- स्वधर्मेण। अभिन्दन्- विभिदुः। तेभ्यः। वः- युष्मभ्यम्।
दीर्घायुष्यम् अस्तु ॥२॥

य ऋतेन सूर्यमारोहयन्दिव्यप्रथयन्पृथिवीं मातरं वि।

सुप्रजास्त्वमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः ॥ १०.०६२.०३

अङ्गिरसः। ये। तेन- स्वधर्मेण। सूर्य- आत्मसूर्यम्। दिवि आरोहयन्- चित्ताकाशे उद्गमयन्ति।
पृथिवीं मातरम्- द्यावापृथिव्यौ। वि अप्रथयन्- विशेषेण प्रकाशयन्ति। तादृशेभ्यः। वः।
सुप्रजास्त्वम्- सुसन्ततिरस्तु ॥३॥

अयं नाभा वदति वल्गु वौ गृहे देवपुत्रा ऋषयस्तच्छृणोतन।

सुब्रह्मण्यमङ्गिरसो वो अस्तु प्रति गृष्णीत मानवं सुमेधसः ॥ १०.०६२.०४

अङ्गिरसः । अयम्- एषः । नाभा- चित्तबन्धक उपासकः । वः- युष्माकम् । गृहे- सद्ने । वल्गु-
कल्याणम् । वदति- ब्रूते । देवपुत्रा ऋषयः- हे दिव्याः सूक्ष्मदर्शिनः । तत् । शृणोतन- शृणुत ।
तादृशेभ्यो वः । सुब्रह्मण्यम्- ब्रह्मवर्चः । अस्तु ॥४॥

विरूपास इदृषयस्त इद्रम्भीरवैपसः । ते अङ्गिरसः सूनवस्ते अग्नेः परि जज्ञिरे ॥ १०.०६२.०५
विरूपासः- विविधाः । ऋषयः- सूक्ष्मदर्शिनः । गम्भीरवैपसः- गम्भीरकर्माणः । ते- अमी । अग्नेः
सूनवः- पावकस्य ज्वालाभूताः । सर्वभूतहितक्रतोः प्रणालीभूताः । अङ्गिरसः- अङ्गनशीलाः । परि-
परितः । जज्ञिरे- उद्भूताः ॥५॥

ये अग्नेः परि जज्ञिरे विरूपासो दिवस्परि ।
नवग्वो नु दशग्वो अङ्गिरस्तमो सचा देवेषु मंहते ॥ १०.०६२.०६
ये । अग्नेः- पावकात् सर्वभूतहितक्रतोः । विरूपासः- विविधाः । दिवस्परि- चित्ताकाशे । जज्ञिरे-
उद्भूताः । तेषां मध्ये । नवग्वो दशग्वः- प्रभूतगतिः । अङ्गिरस्तमः- अतिशयेन अङ्गनशीलः । सचा-
सहावस्थितः । देवेषु- देवतासु । मंहते- हव्यं प्रयच्छति ॥६॥

इन्द्रेण युजा निः सृजन्त वाघतो ब्रजं गोमन्तमश्विनम् ।
सहस्रं मे ददतो अष्टकर्ण्यः श्रवो देवेष्वक्रत ॥ १०.०६२.०७
इन्द्रेण- परमेश्वरेण । युजा- योगेन । वाघतः- वोढारः । गोमन्तम्- चिद्रश्मिमयम् । अश्विनम्-
प्राणमयम् । ब्रजम्- समूहम् । निः सृजन्त- निरगमयन् । अष्टकर्ण्यः- विस्तृतश्रुत्यनुभवयुक्ताः ।
अशू व्याप्तौ । मे- मह्यम् । सहस्रम्- प्रभूतम् । ददतः- प्रयच्छन्तः । देवेषु श्रवः-
देवसम्बन्धि श्रुतिम् । अतीन्द्रियश्रुत्युपलक्षितदिव्यानुभूतिमिति भावः । अक्रत- चक्रुः ॥७॥

प्र नूनं जायतामयं मनुस्तोक्मेव रोहतु । यः सहस्रं शताश्वं सद्यो दानाय मंहते ॥ १०.०६२.०८
यः । सहस्रं शतम्- प्रभूतम् । अश्वम्- तुरगमित्याधिभौतिके । प्राणमित्याध्यात्मिके । सद्यः-
सहसा । दानाय । मंहते- प्रेरयति । सः । अयम्- एषः । मनुः- विद्वान् । मन ज्ञाने । नूनम् । प्र
जायताम्- उत्पन्नो भवतु । तोक्मेव- बीजमिव । रोहतु- प्रवृद्धो भवतु ॥८॥

न तमश्नोति कश्चन दिव इव सान्त्वारभम्। सावर्ण्यस्य दक्षिणा वि सिन्धुरिव पप्रथे ॥ १०.०६२.०९
दिवइव सानुः- अत्यन्तोच्छ्रितम्। आरभम्- आरम्भम्। तम्। न कश्चन- न कश्चिदपि। अश्नोति-
अतिव्याप्नोति। सावर्ण्यस्य- सहृदयस्य। दक्षिणा- दानम्। सिन्धुरिव- समुद्र इव। वि। पप्रथे-
विस्तीर्णं भवति ॥९॥

उत दासा परिविषे स्मद्दिष्टी गोपरीणसा। यदुस्तुर्वश्च मामहे ॥ १०.०६२.१०
उत- अपि च। दासा- सेवकौ। स्मद्दिष्टी- कल्याणदेशिनौ। गोपरीणसा- चिद्रश्मिसमूहयुक्तौ।
यदुः- यज्वा। यजते इति यदुरिति शब्दकल्पद्रुमे। तुर्वः- क्षिप्रकारी। च। मामहे- प्रयच्छतः ॥१०॥

सहस्रदा ग्रामणीर्मा रिषन्मनुः सूर्येणास्य यतमानैतु दक्षिणा।
सावर्णेर्देवाः प्र तिरन्त्वायुर्यस्मिन्नश्रान्ता असनाम वाजम् ॥ १०.०६२.११
सहस्रदाः- प्रभूतदः। ग्रामणीः- ग्रामनेता। मनुः- विद्वान्। मा रिषत्- हिंसितो मा भवतु। अस्य-
एतस्य। यतमाना- उद्यता। दक्षिणा। सूर्येण एतु- आत्मसूर्येण सङ्गमयतु। चित्तशुद्ध्या आत्मज्ञानं
प्रयच्छत्विति भावः। यस्मिन्। अश्रान्ताः- अनलसाः। वाजम्- सम्पदम्। असनाम-
सम्भजेमहि। तस्य। सावर्णेः- सहृदयस्य। देवाः- देवताः। आयुः। प्र तिरन्तु- प्रवर्धयन्तु ॥११॥